Contribuţia idealismului românesc la Războiul Civil Spaniol

Camelia-Maria PAPUC
Universitatea „Alexandru Ioan Cuza", Iaşi
cameliaoniciuc@yahoo.es

Abstract: The exaltation for the recovery of folklore and mystique as ideals of the Romanian legionnaires has found a prolific space in Franco's Spain, as the Spanish Civil War captures the legionnaires' interest. Some of them decided to take part in a war that was not theirs, for they considered they needed to defend a series of common ideals, like the national cause and the values of Christian culture. On November 24, 1936, a small team of six brave legionnaires left for Spain. None of them spoke Spanish, nor did they have a proper military training. As a consequence of their idealism, two of them die on the foreign ground they defended like it was their own. The moment of the death of the two Romanian heroes turned into a source of inspiration both for the Spanish and Romanian writers, such as José María Castroviejo, Agustín de Foxá or Mircea Eliade.
Keywords: *war, folklore, Christian culture, legionnaires, idealism.*

1. Războiul Civil Spaniol

1.1. Cauzele războiului civil

Războiul civil spaniol a durat între anii 1936-1939, fiind declanşat de o situaţie precară pe care o traversa Spania, atât economic, cât şi politic şi social, ca urmare a Primului Război Mondial În anul 1923, Generalul Primo de Rivera decide o lovitură de stat cu scopul de a elibera Spania de politicienii responsabili pentru corupţia şi decăderea ţării. Până în acest moment, Spania fusese o monarhie constituţională, guvernată de regele Alfonso XIII, ce aparţinea Dinastiei de Bourbon. După lovitura de stat, se recunoaşte dictatura militară. Primo de Rivera anulează Constituţia de la 1876, dizolvă sistemul parlamentar, îndepărtând de la guvernare partidele politice, cu scopul de a da unitate ţării, încercând reprimarea permanentă a opoziţiei, în ciuda faptului că aceasta se bucura de acceptare publică.

Factorii economici: Spania era o ţară destul de înapoiată din punct de vedere economic, cu foarte puţină industrie, cu puţini ţărani şi cu probleme agrare, fără soluţii. Cea mai mare parte a pământurilor aparţineau bisericii şi aristocraţiei, care nu aveau nici cea mai mică intenţie de a-şi ceda proprietăţile celor aflaţi în necesitate. Aceste nedreptăţi creau automat diferite conflicte.

Factorii sociali: În Peninsula Iberică, exista o mişcare muncitorească agitată din cauza numeroaselor şi violentelor conflicte existente între dreapta şi stânga, între monarhişti şi republicani. Partidele de stânga (socialiştii, anarhiştii, sindicaliştii şi comuniştii) formau împreună Frontul Popular, care se opunea claselor priviligiate, bisericii şi privilegiilor de care acestea dispuneau. Dreapta era formată practic de JONS, care atacau decăderea Spaniei şi doreau recuperarea gloriei din Epoca de Aur. Pe de altă parte exista *La Falange Española*, ce

BDD-A28553 © 2018 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 09:10:47 UTC)

aspira la egalitate între săraci şi bogaţi. Ameninţările cu violenţa între dreapta şi stânga erau neîntrerupte. La toate acestea, se adăugau debilitatea şi instabilitatea diverselor guverne.

Factorii separatişti: Anumite regiuni, cum ar fi Cataluña sau Ţara Bască îşi cereau autonomia, dorind constituirea unor state independente cu legislaţie, organizare, limbă şi cultură proprie. Aceasta era o consecinţă a faptului că guvernele nu reuşeau să găsească piaţă de desfacere pentru industria catalană. Mai târziu, separatismul se extinde şi în problemele militare. Astfel apare *Solidaridad Catalana (Solidaritatea catalană)* care pune bazele unei mişcări autonome.

1.2. Proclamarea celei de-a doua Republici

În 1931, dictatorul Primo de Rivera este obligat să îşi depună demisia, la cererea poporului, sprijinit de forţele armate şi de partidul din care Rivera însuşi făcea parte, Partidul Uniunea Patriotică (*Unión Patriótica)*, partid care nu era altceva decât o grupare conservatoare. Între timp, popularitatea republicanilor începuse să crească, astfel încât la alegerile din 1931, republicanii obţinuseră majoritatea voturilor cu ajutorul cărora reuşiseră să fie majoritari în Parlament. Nu mult mai târziu, regele era exilat.

În 1931, în Spania se proclamă a doua Republică a cărui preşedinte este numit Niceto Alcalá Zamora. Noul sistem de stat traversează o perioadă plină de violenţe, perioadă în care se schimbă nu mai puţin de 13 guverne pe parcursul a doar cinci ani. Parlamentul este reales prin sistemul de vot liber. Astfel la guvernare se alternează atât socialişi, cât şi partide de dreapta. La început se produc numeroase greve organizate de către socialişti, perioadă în care se declară naţionalizarea patrimoniului eclesiastic, după care, la alegerile din 1933 câştigă partidul de dreapta, iar socialiştii drept răspuns pornesc o lovitură armată pe care nu reuşesc să o câştige, în Barcelona, Madrid şi Asturias.

În mijlocul acestei atmosfere de agitaţii interne, se nasc noi partide politice care încep să aspire la o renaştere naţională. Astfel, în 1931, câţiva tineri studenţi aparţinând burgheziei, înfiinţează în Madrid şi în Valladolid o organizaţie numită JONS (Junta de Ofensiva Nacional Sindicalista – Adunarea apărării Naţionale Sindicală), de orientare fascistă, cu scopul de a ataca slăbiciunile guvernului, dar şi injustiţia socială, pretinzând recuperarea epocii de aur din vremea Regilor Catolici. În programul partidului cereau: respectul faţă de religia catolică, expansiunea imperialistă, recuperarea Gibraltarului, al Marocului şi a Argeliei, lupta împotriva tendinţelor separatiste, abolirea sistemului parlamentar, dizolvarea partidelor marxiste, organizarea sindicatelor naţionale şi naţionalizarea marilor proprietăţi private.

În 1933, un an după ajungerea la putere a lui Hitler, fiul dictatorului Primo de Rivera, José Antonio de Rivera, înfiinţează un alt partid numit *La Falange Española*, sprijinit departizanii Germaniei şi ai Italiei, marea burghezie şi aristocraţiedin Madrid şi Andaluzia. În realitate, aceasta era o mişcare politică anti partid, Antonio de Rivera nefiind simpatizant nici cu partidele de dreapta, nici cu cele de stânga. El considera că dreapta avea intenţia de a conserva un ordin economic nedrept, în timp ce stânga mergea spre o distrugere sistematică a economiei.

1.3. Începutul războiului civil

Alegerile din 1936 le câştigă Frontul Popular (stânga) care îl alege ca preşedinte pe Manuel Azaña Díaz, pentru a-l substitui pe Niceto Alcalá Zamora. Noul preşedinte are o atitudine tranşantă cu programul stabilit împotriva bisericii, al armatei şi aristrocraţiei. Departe de a reduce violenţa, acesta devine incapabil de a o controla. Apar grevele, confruntările şi bătăliile violente armate între cele două grupări, cea de stânga şi cea de dreapta. Ca rezultat al acestor confruntări, sergentul José Castillo este împuşcat de cei din mişcarea de dreapta. Ca răzbunare, cei de stânga îl asasinează pe liderul dreptei, José Calvo Sotelo. Aceasta a reprezentat scânteia declanşării războiului civil.

BDD-A28553 © 2018 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 09:10:47 UTC)

Patru zile mai târziu după asasinarea lui Calvo Sotelo, la 17 iulie 1936, Generalul Francisco Franco conduce o mişcare armată în Insulele Canare după care trece în Marocul spaniol. Această mişcare a fost considerată de către protagoniştii ei ca un mod de exprimare a forţelor armate care încercau să restabilească ordinea publică, principiul autorităţii şi unitatea în stat. Mişcarea revoluţionară condusă de Franco a reprezentat începutul unui război sângeros între cele două fronturi. Pe de o parte frontul de stânga sprijinit de Rusia, Franţa şi Anglia, de cealaltă parte frontul de dreapta, sprijinit de Mussolini şi Hitler.

În septembrie a aceluiaşi an, Franco cucereşte Toledo, iar la 1 octombrie este numit Şeful Statului Spaniol.

1.4. Sfârşitul şi consecinţele războiului civil

Succesivele derote pe care le suferiseră cei de stânga au adus după sine demisia preşedintelui Azaña Diaz. Imediat după căderea Madridului, la 1 aprilie 1939, Generalul Francisco Franco anunţa oficial sfârşitul războiului, după ce fusese deja numit Şef al Statului Spaniol şi General al Forţelor Terestre, Maritime şi de Aer. În acest moment începe dictatura franchistă în Spania, dictatură ce va dura până în 1975, an în care urcă pe tronul Spaniei Prinţul Juan Carlos de Burbon, nepotul regelui Alfonso XIII.

Consecinţele războiului civil au fost numeroase, acesta durând 986 de zile, lăsând o amprentă dezastruoasă asupra întregii Peninsule Iberice. Enumerez câteva dintre acestea, după cum urmează:

- Frustrarea stabilirii unui sistem socialist, anulându-se într-un mod violent cea de a doua republică.
- Victorios, Francisco Franco devine dictator, marginând politicienii şi intelectualii din opoziţie, ca mai apoi să se declare contrar ţărilor socialiste.
- Noul regim politic a exilat numeroase persoane şi a condamnat la moarte mai mult de 10000 de oameni.
- Dictatura de tip fascist a provocat excluderea Spaniei din Organizaţia Naţiunilor Unite, începinind recuperarea ţării în urma războiului civil; începând din 1960, Statele Unite sprijină planurile de dezvoltare a Spaniei.
- Război civil a avut consecinţe negative în toată lumea, mobilizând brigăzi de voluntari dispuşi să lupte pentru cauza spaniolă.

2. Participarea României la Războiul Civil Spaniol

În anii ´30, apare în România un partid de dreapta, antisemit, numit Garda de Fier, printre ai cărei membrii se află şi fasciştii, adepţi ai Războiului Civil Spaniol. Organizaţia politică, cunoscută drept Garda de Fier, a fost creată în 1927, de către Corneliu Zelea Codreanu, şi a fost activă până în timpul celui de-al doilea Război Mondial[1]. *Garda de Fier* câştigă celebritate din cauza participării la Holocaust, fiind o organizaţie antisemită[2], a cărei scop era de a apăra România de unguri, evrei, masoni şi bolşevici, pentru a conserva credinţa creştină a românilor. Mişcarea legionară se manifestă sub formele specifice fascismului, cu care dealtfel este asociată, introducând pe scena politică figura liderului carismatic, instituind o politică a cărei scop principal era edificarea statului şi idolatrizarea şefului de stat.

[1] În iunie 1935, Legiunea îşi schimbă în mod oficial numele, începând a fi cunoscută drept Partidul Totul Pentru Ţară. Toţi cei ce nu aparţineau legiunii erau văzuţi drept inamici ai ţării.

[2] Odată ajunşi la putere, începând cu 14 septembrie 1940 şi până la 21 ianuarie 1941, Legiunea modifică legislaţia antisemită şi începe o adevărată campanie de crime politice, dar şi de intimidare şi uzurpare a sectorelor comerciale şi financiare evreieşti. Nicolae Iorga sau Virgil Madgearu (fost ministru) sunt asasinaţi fără a fi arestaţi sau judecaţi.

BDD-A28553 © 2018 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 09:10:47 UTC)

Corneliu Zelea Codreanu a rămas în paginile de istorie a României, înainte şi după asasinarea sa, ca erou şi asasin, imaginea sa pentru posterioritate fiind cea de fundator al Mişcării Legionare, asociat fiind cu Garda de Fier care încerca să schimbe orientarea politică a ţării spre stânga. Personalitatea acestuia de lider lasă pe de o parte imaginea unui Corneliu Zelea naţionalist, creştin, autor de texte precum *Însemnările de la Jilava* sau *Circulări şi manifeste*, iar pe de altă parte imaginea liderului nemilos care acţionează conducându-i şi provocându-i pe cei din jur la comiterea a tot felul de crime barbare.

Corneliu Zelea Codreanu era un lider carismatic, prototipul instituit cu anterioritate de către fasciști şi confirmat de către legionari. El obişnuia să se prezinte ca un nou Mesia, înviat de însuşi Arhanghelul Mihail pentru a salva poporul român.[3] Prezentând în faţa poporului mişcarea sa politică ca o alternativă patriotică a partidelor politice corupte, câştiga tot mai mulţi adepţi, motiv pentru care regele Carol începea să îl perceapă ca pe un pericol politic.

După moartea lui Codreanu, la conducerea mişcării legionare ajunge Horia Sima, care odată cu exilul, va transfera către Spania pasiunea pusă în ideea de salvare naţională.

Exaltarea pentru recuperarea folclorului şi misticului, ca ideal al legionarilor români, întâlnesc un spaţiu prolific în Spania franquistă, Războiul Civil Spaniol acaparând interesul legionarilor. Unii dintre aceştia decid să participe într-un război care nu le aparţine, considerând însă că trebuie să apere idealuri comune, cum ar fi cauza naţională sau valorile culturii creştine. Ca o consecinţa a acestei implicări idealiste, la începutul anului 1941, Ion Antonescu reuşeşte să îndepărteze mişcarea legionară de la guvernarea ţării. Mulţi dintre legionari pleacă în Spania, unde ştiu că vor fi bine primiţi. Astăzi, există încă adepţi ai legionarilor prin toate colţurile lumii, care se autonumesc *Noua Dreaptă*. În cărţile şi publicaţiile acestora (pot fi găsite cu predilecţie în Internet), se încearcă o reabilitare a imaginii, ideilor şi persoanelor ce aparţin acestei mişcări.

Un fapt cert este că percepţia asupra Războiului Civil Spaniol era diferită în Europa. Ziua de 18 iulie 1936 şi declanşarea Războiului Civil din Spania au fost urmărite cu mare interes de către aliaţii Gărzii de Fier din România, deoarece aceştia simţeau afinitate pentru cauza naţională a Spaniei şi cu misiunea acesteia de a apăra întreaga cultură creştină. Astfel, comandantul Ion Moţa, pregăteşte o echipă formată din şase legionari curajoşi şi experimentaţi, care în data de 24 noiembrie 1936 pleacă către Spania. Pe parcursul călătoriei la bordul vasului *Monte Oliva* (care îi duce către Portugalia), Moţa scrie în permanenţă în jurnalul său, *Libertatea*, iar după intrarea în Spania, şi implicit în război, continuă să trimită ştiri prin intermediul *Scrisorilor legionarilor români din frontul spaniol*. Niciunul dintre aceştia nu vorbea limba spaniolă, nu era pregătit fizic şi nici nu avea destulă pregătire militară. Ca o consecinţă, doi dintre ei îşi găsesc moartea pe pământul străin, pe care îl apărau ca fiind propriu *„en la fría llanura de Castilla/ entre un surco de palmas y estrellas"*[4]. Astfel, îşi găsesc moartea cei doi comandanţi ai Legiunii, Ion şi Vasile, care credeau cu fermitate că viitorul României legionare ar fi depins de propria moarte în Războiul Civil.

Într-o înlănţuire de imagini vizuale şi auditive, Alexandru Cantacuzino, camarad şi soldat în acea echipă de legionari, descrie în cartea sa [1937], într-un mod cu adevărat plastic, momentul morţii celor doi:

[3] Obişnuia să adune populaţia satelor în faţa bisericii, unde apărea îmbrăcat în costum popular, călare pe un cal alb, la fel ca toţi cei ce îl însoţeau.

[4] În versurile sale, Castroviejo oferă trandafirul, mâna, măslinul şi stelele, simboluri a martirilor, tinerilor morţi în Războiul Civil.

BDD-A28553 © 2018 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 09:10:47 UTC)

„Îmi dau seama că puşca mitralieră rămăsese fără servanţi. Trec s'o întrebuinţez eu. Inamicul, după primul asalt se adăpostise într'o vâlcea şi trăgea cu mare risipă de muniţii. Bulgării de pământ, ridicaţi de obuze, mă loveau în obraz, fumul şi praful exploziilor îmi usturau ochii. Fac încercări zadarnice, nu pot pune în mişcare mitraliera.

Strig ofiţerului care se adăpostise şi el, culcându-se în tranşee, că mitraliera nu mai funcţionează, că suntem în toiul atacului inamic fără mitralieră. O detunătură doborîtoare mă forţează să închid ochii. Când îi deschid o clipă după aceea, privirea îmi cade la un metru jumătate de mine, asupra unui corp întins cu faţa la pământ.

Îngenunchiu şi îi ridic capul. E Ionel Moţa. Îi ţin capul în mîini, privindu-l îndelung pierdut în nu ştiu ce lume departe. La un metru zace Vasile Marin, cu spatele proptit de peretele tranşeii. Mă întorc să urlu lui Clime şi părintelui Dumitrescu peste vuetul gloanţelor şi al obuzelor: *Ionel şi Marin sunt morţi.* Peste haina cu stropi de sânge neînchegat, ceasul lui Ionel Moţa atârnă de lanţ cu geamul spart. S'a oprit. E cinci fără un sfert.

Prin haina străpunsă şi sfârtecată a lui Ionel Moţa se văd culorile Drapelului Românesc. E drapelul nostru pe care era scris: *Legiunea Arhanghelului Mihail, Garda de Fier,* cu care ne-a prezentat Generalului Moscardo. Ionel Moţa era încins cu acest drapel, pe care îl luase ca să'l poarte cu el pentru a-l pune în vârful baionetei la atac sau la defilare când cuceream un oraş. Cu el speram să intrăm şi în Madrid. Desfac drapelul şi îl întind peste trupurile lor." [Cantacuzino, 1937: 535]

Astfel, momentul morţii celor doi eroi români, a constituit izvor de inspiraţie şi pentru scriitori spanioli, cum ar fi José Maria Castroviejo [1939] sau Agustín de Foxá [1965], scriitori ce au publicat versuri[5] şi texte în proză într-o revistă destul de cunoscută în acea vreme, *Escorial.* Ambii autori insistă asupra morţii celor doi legionari români, ca fiind un sacrificiu creştin. Dedicându-şi viaţa cauzei războiului spaniol, eroul lui Castroviejo strigă din lumea de dincolo: „No recompensa, más victoria pido/ Por Cristo ametrallado y por España/ En nombre de mi patria, Rumanía/ Dijo Ionel, en el mismo frente...." (*Nu recompensă, ci victorie cer/ Pentru Hristos împuşcat şi pentru Spania/ În numele ţării mele, România/ Spuse Ionel, acolo pe front..)*

Nu mai puţin important consideră Mircea Eliade sacrificiul celor doi eroi. Acesta scria în ianuarie 1937: „Rareori se întâlneşte în istoria unui neam o moarte atât de semnificativă ca moartea acestor doi fruntaşi legionari, căzuţi pe frontul spaniol... Această ultimă şi fatală încercare – plecarea în Spania – şi-o aleseseră ei singuri, ca o supremă dovadă de credinţă şi eroism creştin. Nici cea mai aspră morală omenească nu-i silea să se jertfească; pentru că tinereţea lor fusese o jertfă continuă şi fanatismul lor creştin şi naţionalist fusese de nenumărate ori încercat. Semnificaţia morţii lor trece, deci, deasupra valorilor şi eroismului viril. Moartea voluntară a lui Ion Moţa şi Vasile Marin are un sens mistic: jertfa pentru creştinism. O jertfă care să verifice eroismul şi credinţa unei întregi generaţii. O jertfă menită să fructifice; să întărească creştinismul, să dinamizeze un tineret." [Eliade, 1943]

Corpurile celor doi tineri, Moţa şi Marin, au fost îmbălsămate în Toledo fiind generalul Cantacuzino cel care s-a ocupat de transladarea resturilor mortuare. Ca un favor special oferit de Franco, acesta le permite celorlalţi patru eroi români întoarcerea acasă. La 13 ianuarie 1937, este celebrată înmormântarea lui Moţa şi Marin la Bucureşti, unde li se aduce un omagiu prin intermediul unui marş al Legionarilor, într-o adevărată ceremonie publică. Înmormântarea celor doi a reprezentat o adevărată procesiune creştină care, în realitate urmărea să demonstreze importanţa religiei şi cantitatea adepţilor săi.

Privit cu atenţie, acest moment reprezintă un moment tipic imaginaţiei totalitariste, deoarece este un omagiu care vrea să lase o imagine clară asupra forţei şi puterii deţinute de

[5] Castroviejo prezintă în poemul *Ascención (Ascensiune)* o *Elegie pentru moartea lui Ion Moţa: „Breve momento. Pronto los hosannas,/ el júbilo sin fin entre las nubes/ la ascensión hacia Dios: aunque en la tierra,/ sigan sin duelo lágrimas corriendo".*

BDD-A28553 © 2018 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 09:10:47 UTC)

către legionari. În ceea ce priveşte efectul hipnotic asupra mulţimii pe care l-a avut această ceremonie, Vasile Băncilă, tânărul comentarist al filozofiei lui Blaga din acea vreme, prezent în cadrul omagiului, îi scrie poetului o scrisoare, în care îi mărturiseşte: „ceea ce am trăit acolo, nu voi uita nici pe lumea cealaltă"[6] [Pecican, 2013: 15-19], negăsind cuvinte destule pentru a exprima tot ceea ce simţise.

Cel mai mult impresionează atmosfera mistică şi legendară a evenimentului ce străluceşte ca şi cum ar fi fost vorba de un moment sacru. Mai târziu, în februarie 1937, Generalul Franco îi decorează pe cei doi post-mortem: „El gobierno español honró los cadaveres de los héroes; era la sangre hispanica transportada a la Dacia por Trajano (intacta y ardiente en medio de los siglos y de inviernos eslavos) que volvía a verterse en la tierra de origen" [Foxá, MCLXXI: 175-176]. Mai târziu, profitând de sprijinul guvernului franchist, membrii legiunii, în afara faptului că pot trăi liniştiţi în Spania, reuşesc să construiască un monument dedicat celor doi legionari morţi, la Majadahonda. Iniţiativa acestui monument îi aparţine unuia dintre membrii Asociaţiei de prieteni din Majadahonda, Luis Benyto, în 1963.

BIBLIOGRAFIE

Albu, M., 2006. *Scriitori români din diaspora şi literatura română. Identitatea culturală românească în contextul integrării europene.* Academia Română, Institutul de Filologie Română „A. Philippide", pag.395-403, Iaşi, Editura Alfa.

Cabanellas, Guillermo, 1973. *La guerra de los mil días,* Buenos Aires, Editura Grijalbo.

Cazaban, T., 2010. *Captiv în lumea liberă,* Cluj, Editura Echinox.

Cierva, Ricardo de la, 1970. con la colaboración de Manuel Rubio Cabeza y Jesus LozanoGonzález, *Historia ilustrada de la Guerra Civil española,* Barcelona, Ed. Danae.

Corbea, I, f.a., *Cu George Uscătescu despre întoarcerea la izvoare. Biografii posibile: Interviuri.* A 3-a serie, p. 203-216, Bucureşti, Editura Eminescu.

Crozier, Brian, 1969. *Franco: Historia y biografía,* Madrid, Ed. Magisterio Español.

Dogaru, I., 2011. *Una mirada desde España: mensajes y medios de comunicación. Estudios sobre el Mensaje Periodístico,* p. 479-497, Madrid.

Eiroa, M., 2000. *Las realaciones de Franco con Europa Centro-Oriental,* Barcelona, Editura Ariel.

Eliade, M., 1943. *Los rumanos: Breviario histórico,* Madrid, Editura Stylos.

Ferero Blanco, M.D., 2006. *Las contradicciones entre las políticas interior y exterior en la Rumanía de la Guerra Fría (1956-1975),* p. 153-178, Madrid, Editura Haol.

Frutos, Victor de, 1967. *Los que no perdieron la guerra (España 1936-1939),* Buenos Aires, Edit. Oberón.

García Venero, Maximiano, *Falange en la Guerra de España: la Unificación y Hedilla,* Paris, Ruedo Ibérico.

Jackson, Gabriel, 1967. *La República española y la Guerra Civil,* México, Princeton University Press.

Marias, J., 2003. *España ante la historia y ante si misma 1898-1936,* Barcelona, Circulo de Lectores.

Paris, Robert, 1969. *Los origenes del fascismo,* Barcelona, Ed. Peninsula.

Payne, Stanley G., 1965. *Falange: historia del fascismo español,* Ruedo Ibérico, Paris, Stanford University Press.

Rojas, Carlos, 2006. *Por qué perdimos la guerra?* (Antología de testimonios de los vencidos en la contienda civil), Barcelona, Ed. Nauta.

Stamatu, H., 1971. *Diálogos,* Salamanca, Asociación Hispano-Rumana.

Vălenaş, L., 2000. *Mişcarea Legionară între adevăr şi mistificare,* Timişoara, Editura Marineasa.

[6] Ovidiu Pecican, *Apostrof,* 2013, nr. 5, p. 15-19; este vorba de o scrisoare scrisă de către Vasile Băncilă către poetul Lucian Blaga, la data de 14 februarie 1937, publicată de Marta Petreu în revista *Apostrof* (an XXIV, nr. 3 (274), 2013: 16-19); anterior fusese publicată în cartea *Scrisori Vasile Băncilă-Lucian Blaga* (Bucureşti, Muzeul Literaturii Române; Istros, Muzeu Brăilei, 2001).

BDD-A28553 © 2018 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 09:10:47 UTC)